

ODŮVODNĚNÍ

A. OBECNÁ ČÁST

1. Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy – odůvodnění jejích hlavních principů

Novelizace vyhlášky č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „řád výkonu vazby“), vyplývá z potřeby doplnit a upravit některá jeho ustanovení v návaznosti na praktické poznatky Vězeňské služby ČR, judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) a strategické cíle obsažené v Koncepti vězeňství do roku 2025, schválené vládou ČR, dostupné na adrese: https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezestvi.pdf.

Vedle těchto změn dochází k několika terminologickým úpravám v souvislosti s poslední novelou zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o výkonu trestu odnětí svobody“), provedenou zákonem č. 58/2017 Sb.

V podrobnostech je na základě čl. 16 odst. 4 a čl. 14 odst. 2 Legislativních pravidel vlády odkazováno na informace obsažené v závěrečné zprávě z hodnocení dopadů regulace (RIA).

2. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy se zákonem, k jehož provedení je navržena, včetně souladu se zákonným zmocněním k jejímu vydání, zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie a obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Předložený návrh vyhlášky je plně v souladu se zákonem č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o výkonu vazby“). Návrh vyhlášky nepřekračuje rozsah zákonného zmocnění podle § 31 zákona o výkonu vazby.

Návrh vyhlášky je v souladu s Listinou základních práv Evropské unie (čl. 4 Listiny základních práv Evropské unie ve vztahu k minimální velikosti ubytovací plochy). Judikatura soudních orgánů Evropské unie nebo obecné právní zásady práva Evropské unie se na danou oblast nevztahují.

Návrh vyhlášky je v souladu s následujícími mezinárodními úmluvami nebo doporučeními:

- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (č. 120/1976 Sb.),
- Opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech (č. 169/1991 Sb.),
- Úmluva proti mučení a jinému hrubému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (č. 143/1988 Sb.),

- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů (č. 209/1992 Sb.), (dále jen „Úmluva“) a
- Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (č. 9/1996 Sb.).

Návrh vyhlášky současně respektuje Evropská vězeňská pravidla přijatá formou doporučení Výboru ministrů dne 11. 1. 2006 (Rec/2006/2), která obsahují minimální pravidla pro zacházení s vězni i Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězni přijatá formou doporučení Ekonomickou a sociální radou OSN dne 30. 8. 1955.

3. Zhodnocení platného právního stavu a odůvodnění nezbytnosti jeho změny

V současné době je platným právním předpisem, který provádí ustanovení zákona o výkonu vazby, řád výkonu vazby.

V návaznosti na zákon č. 58/2017 Sb. a následnou nutnou novelizaci vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „řád výkonu trestu odnětí svobody“) se jeví jako vhodné současně upravit i řád výkonu vazby, a to s ohledem na jednotnou úpravu některých ustanovení v řádu výkonu trestu odnětí svobody a v řádu výkonu vazby.

Zaprvé jde o doplnění a zpřesnění ustanovení § 15 odst. 2 řádu výkonu vazby, v němž v současné době absentuje stanovení dolního limitu ubytovací plochy v celách určených pro ubytování více obviněných, což se může ve vztahu k čl. 3 Úmluvy zakotvující zákaz mučení¹ a příslušné judikatuře ESLP jevit jako problematické. Otázku minimálního osobního prostoru řeší ESLP vždy ve světle dalších podmínek režimu zbavení svobody. V důsledku těchto podmínek, které se mohou v jednotlivých případech výrazně lišit, může být i minimální velikost podlahové plochy, při které stále nedojde k porušení článku 3 Úmluvy, různá. V nedávném rozsudku *Muršić proti Chorvatsku*, (č. 7334/13, rozsudek velkého senátu ze dne 20. října 2016) ESLP shrnul a zpřesnil zásady, které uplatňuje při hodnocení, zda jsou za situace přeplněnosti věznic podmínky ve věznici v souladu s článkem 3 Úmluvy. ESLP konstatoval, že pokud má odsouzený či obviněný v cele sdílené s dalšími k dispozici méně než 3 m² ubytovací plochy, nedostatek osobního prostoru je tak závažný, že tato skutečnost zakládá silnou domněnku porušení článku 3 Úmluvy. Ta může být vyvrácena jen tehdy, bude-li prokázáno, že nedostatek osobního prostoru byl kompenzován vyvažujícími faktory, které byly naplněny kumulativně:

- snížení osobního prostoru pod 3 m² bylo drobné, krátkodobé a došlo k němu jen příležitostně,
- odsouzený či obviněný měl během tohoto omezení osobního prostoru dostatečnou volnost pohybu mimo celu, tj. mohl se pohybovat na čerstvém vzduchu a trávit čas smysluplnými aktivitami,
- zařízení, ve kterém se osoba zbavená svobody nacházela, bylo celkově v dobrém stavu a podmínky zbavení svobody nebyly zhoršené dalšími nedostatky, jakými jsou například nedostatek denního světla a čerstvého vzduchu, špatný stav sociálního zařízení či nízká úroveň hygieny ve věznici.

Pokud odsouzený či obviněný disponuje mezi 3 a 4 m² ubytovací plochy, je tato skutečnost silným faktorem pro posouzení souladu podmínek zbavení svobody s článkem 3 Úmluvy. K porušení článku 3 Úmluvy však dojde pouze tehdy, pokud je tato okolnost doprovázena

¹ Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.

jinými nevyhovujícími podmínkami, zejména co se týká možnosti vycházek ve venkovním prostoru, přístupu k dennímu světlu a čerstvému vzduchu, vytápění cely, možnosti použít toaletu v soukromí a dodržení základních hygienických standardů.

Má-li odsouzený či obviněný k dispozici více než 4 m² bytovací plochy, nevystává v tomto aspektu žádná otázka ohledně souladu s článkem 3 Úmluvy, k jehož porušení tak může dojít jen působením dalších podmínek zbavení svobody.

Dále se jeví jako vhodné odstranit stávající nesoulad mezi dikcí obsaženou v první větě ustanovení § 14 odst. 10 zákona o výkonu vazby a ustanovení § 16 odst. 3 řádu výkonu vazby. V obou těchto ustanovení jsou upraveny podmínky, za kterých lze umožnit styk obviněného, který je vazebně stíhán a u něhož jsou dány důvody koluzní vazby, s advokátem, který jej zastupuje v jiné věci (ať již v jiné trestní věci nebo věci civilní či obchodní aj.). Zatímco však podle dikce příslušného ustanovení zákona o výkonu vazby je orgán činný v trestním řízení povinen umožnit návštěvu advokáta, jež obviněného zastupuje v jiné věci vždy, s výjimkou situací, kdy stanoví jinak, podle dikce řádu výkonu vazby se výslovně vyžaduje souhlas orgánu činného v trestním řízení. Tento nesoulad je třeba odstranit, proto je předmětné ustanovení řádu výkonu vazby formulačně upraveno tak, aby odpovídalo znění zákona o výkonu vazby. Napříště tak bude postaveno najisto, že orgán činný v trestním řízení je povinen umožnit ve věznici návštěvu advokáta, který obviněného zastupuje v jiné věci vždy, ledaže orgán činný v trestním řízení stanoví jinak.

Navrhováno je rovněž zakotvení informační povinnosti Vězeňské služby ČR zaslat opatrovníkovi, byl-li obviněný omezen na svéprávnosti, orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen "OSPOD") a se souhlasem obviněného příslušnému sociálnímu kurátorovi informací o přijetí obviněného do výkonu vazby, jeho případném přemístění na dobu delší než 7 dní v § 57 odst. 3 řádu výkonu vazby a o propuštění obviněného z výkonu vazby v § 23 odst. 2 řádu výkonu vazby. Absence těchto informací znesnadňuje dotčeným subjektům efektivně vykonávat svou činnost.

Jako žádoucí se rovněž jeví terminologické úpravy některých pojmů v řádu výkonu vazby tak, aby odpovídaly znění v řádu výkonu trestu odnětí svobody.

V podrobnostech je na základě čl. 16 odst. 4 a čl. 14 odst. 2 Legislativních pravidel vlády odkazováno na informace obsažené v závěrečné zprávě z hodnocení dopadů regulace (RIA).

4. Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, sociální dopady, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, sociálně slabé, zdravotně postižené a národnostní menšiny a dopady na životní prostředí

S navrhovanou změnou nejsou spojeny žádné náklady, které by vyžadovaly navýšení rozpočtu Vězeňské služby ČR ani jiného veřejného rozpočtu. Návrh nebude mít dopad ani na podnikatelské prostředí ČR.

Pozitivní sociální dopad lze spatřovat jak ve zmíněném stanovení dolního limitu velikosti bytovací plochy na 3 m² na osobu, tak v zakotvení povinnosti Vězeňské služby ČR informovat příslušné subjekty o skutečnostech, jež potřebují k výkonu své práce.

Žádné další sociální dopady na specifické skupiny obyvatel (sociálně slabé osoby, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny) návrh mít nebude. Návrh nemá dopady ani na životní prostředí.

5. Zhodnocení současného stavu a dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace

Navrhovaná právní úprava není v rozporu a nijak nenarušuje princip zákazu diskriminace, nezavádí žádné rozdíly na základě pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení. Navrhovaná právní úprava není ani v rozporu se zákonem č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).

Ve vztahu k rovnosti pohlaví navrhovaná právní úprava nemá bezprostřední, ani sekundární dopady na rovnost mužů a žen a nevede k diskriminaci jednoho z pohlaví, neboť nijak nerozlišuje, ani nezvýhodňuje jedno z pohlaví a nestanoví pro ně odlišné podmínky.

6. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Navrhovaná právní úprava se přímo nedotýká ochrany soukromí a v případě nakládání s osobními údaji bude dodržována právní úprava ochrany osobních údajů.

7. Zhodnocení korupčních rizik

Navrhovaná právní úprava oproti dosavadní právní úpravě korupčního rizika nijak nezvyšuje a ani s ní nejsou spojena nová korupční rizika.

8. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná úprava nemá vliv na bezpečnost nebo obranu státu.

B. ZVLÁŠTNÍ ČÁST

K čl. I

K bodům 1, 2, 8 (§ 4, § 11 odst. 1 a 2, § 78a odst. 4 a 8)

V důsledku redukce dosavadních čtyř základních typů věznic na typy dva a v důsledku zavedení nové vnitřní diference věznice s ostrahou, která bude podle míry svého zabezpečení členěna na oddělení s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení, došlo k terminologické úpravě zákona o výkonu trestu odnětí svobody. Aby nedocházelo k záměně stávajících oddělení (krizové, specializované) s těmito nově vzniklými odděleními, které budou tvořit kostru vnitřní diference, navrhuje se tato dosavadní „oddělení“ přejmenovat na „oddíly“. Obdobná změna se navrhuje i v řádu výkonu vazby.

K bodu 3 (§ 15 odst. 2)

V návaznosti na to, co bylo zmíněno již v obecné části, současné ubytovací kapacity v místnosti určené pro ubytování více obviněných jsou stanoveny parametrem alespoň 4 m² na osobu. Pokud však celkový počet obviněných v rámci obvodu vrchního soudu překročí ubytovací kapacitu věznic, je možné umístit obviněného do cely, v níž na něho případně ubytovací plocha menší než 4 m². Ve stávajícím znění tohoto ustanovení však absentuje stanovení dolního limitu velikosti ubytovací plochy, přičemž z judikatury ESLP vyplývá, že klesne-li velikost ubytovací plochy pod 3 m² na osobu, zakládá tento stav silnou domněnku porušení článku 3 Úmluvy, která může být vyvrácena jen tehdy, bude-li prokázáno, že nedostatek osobního prostoru byl kompenzován vyvažujícími faktory, které byly naplněny kumulativně (blíže k vyvažujícím faktorům viz výše). Proto, s ohledem na příslušnou judikaturu ESLP a mezinárodní závazky ČR v této oblasti, je stanoven dolní limit velikosti ubytovací plochy na jednoho obviněného 3 m².

K bodu 4 (§ 16 odst. 3)

Navrhovanou změnou dochází k odstranění nesouladné dikce obsažené v první větě ustanovení § 14 odst. 10 zákona o výkonu vazby a v ustanovení § 16 odst. 3 řádu výkonu vazby. Podle § 14 odst. 10 věty první zákona o výkonu vazby „*obviněný má právo přijímat ve věznici návštěvy advokáta, který ho zastupuje v jiné věci, jestliže orgán činný v trestním řízení, je-li obviněný ve vazbě z důvodu § 67 písm. b) trestního řádu, nestanoví jinak.*“ Dosavadní dikce řádu výkonu vazby naproti tomu umožňovala předvedení obviněného, který je vazebně stíhán, a jsou u něho dány důvody koluzní vazby, k advokátovi, který ho zastupuje v jiné věci, pokud s tím orgán činný v trestním řízení souhlasí. Podle dikce zákona o výkonu vazby je tedy orgán činný v trestním řízení povinen umožnit návštěvu advokáta, jež obviněného zastupuje v jiné věci vždy, ledaže by stanovil jinak, zatímco podle dikce řádu výkonu vazby se výslovně vyžaduje souhlas orgánu činného v trestním řízení. Navrhovanou úpravou tak dochází ke sjednocení obou formulací a odstranění případných pochybností, které by v této souvislosti mohly nastat.

K bodům 5, 6 (§ 23 odst. 2, § 57 odst. 3)

Změna reaguje na nedostatečnou výměnu informací mezi Vězeňskou službou ČR, opatrovníky, byl-li obviněný omezen na svéprávnosti, OSPOD a sociálními kurátory. Absence informací o přijetí obviněného do výkonu vazby, jeho přemístění na dobu delší než 7 dní a propuštění z výkonu vazby znesnadňuje těmto subjektům plnit jejich úkoly, ztěžuje

prostředkování kontaktů mezi osobou drženou ve výkonu vazby a světem mimo vazební věznici a v návaznosti na to sociální stabilizaci této osoby. Poskytování informací sociálním kurátorům příslušným podle místa bydliště obviněného se podmiňuje souhlasem obviněných, a to s ohledem na ochranu osobních údajů obviněného, když služby, které sociální kurátoři obviněným osobám poskytují, nejsou nikterak obligatorní a jejich kvalita závisí na vůli obviněných osob se sociálními kurátory spolupracovat. Úpravou tohoto ustanovení dojde k rychlejšímu a snadnějšímu získání údajů, které sociální kurátoři, OSPOD, případně opatrovník potřebují k výkonu své činnosti. Tato změna dále koresponduje s úpravou týkající se nástupu, přemístění a propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody obsaženou v řádu výkonu trestu odnětí svobody.

K bodu 7 (§ 57 odst. 5)

Legislativně technická úprava, která v návaznosti na přečíslování odstavců § 57 aktualizuje odkaz na tyto odstavce.

K čl. II

Datum nabytí účinnosti vyhlášky bylo stanoveno tak, aby korespondovalo s datem nabytí účinnosti zákona č. 58/2017 Sb.